

Beschouwingen van
'Le Christ et la Madeleine'
- Auguste Rodin -

SIMONIS&BUUNK - HOLLAND

Le Christ et la Madeleine van Auguste Rodin in het Fischerhuis, geflankeerd door Christus met het kruis en Maria Magdalena in extase van Ary Scheffer (1795-1858)

Uit dit document - met voornamelijk spreektaal - mag uitsluitend worden gepubliceerd na voorafgaande schriftelijke toestemming van de deelnemers, vertegenwoordigd door Simonis&Buunk Kh.BV - Frank Buunk. Gelieve te publiceren kopij eerst te mailen naar frank@simonis.nl – telefoon 06 55 76 3353.

Le Christ et la Madeleine in het Fischerhuis, Ede

Beschouwingen van 'Le Christ et la Madeleine' van Auguste Rodin met daarop aansluitend Rodin*diner*

12 april 2012

De volgende aanwezigen:

1. Zijne Eminentie dr. A.J. Kardinaal Simonis
2. De zeereerwaarde heer pastoor J.J.M. Vriend
3. De hooggeleerde heer prof. dr. W.H.G. Wolters
4. De hooggeleerde heer prof. dr. A. van de Beek
5. De hooggeleerde heer prof. dr. P.J.J. van Geest
6. De weleerwaarde zeergeleerde heer dr. J.W. Kirpestein
7. Mevrouw Y. Willemstein-Monsma
8. De weledelgeleerde heer W.A. Willemstein
9. De weledele heer F.C. Zegers
10. De weledele heer J.A. Bruijnel
11. Mevrouw E.B.H.L. Scholten-Mulder
12. De edelgrootachtbare heer mr. A.H.A. Scholten

Namens Simonis & Buunk zijn vertegenwoordigd:

13. Mevrouw Mariëtte Simonis
14. Mevrouw Sjaan Simonis
15. Mevrouw Emilie Snellen
16. Mevrouw Joke Buunk
17. De weledele heer Frank Buunk
18. De weledele heer Teo van de Brink
19. De weledelgeboren heer Kas Buunk
20. De weledelgeleerde vrouwe drs. Nina Wevers

François 'Auguste' René Rodin (Parijs 1840-1917 Meudon (Frankrijk))

Le Christ et la Madeleine

marmer 102 x 77 x 70 cm, gesigneerd, te dateren 1905-1908.

Herkomst: coll. August Thyssen (1842-1926), slot Landsberg, Ratingen, Duitsland, aangekocht in dec. 1905, geleverd april/mei 1908; coll. Thyssen-Bornemisza, Lugano; Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid (bruikleen coll. Carmen Thyssen-Bornemisza).

Literatuur (een selectie): L. Maillard, *Auguste Rodin statuaire*, Parijs 1898, pag. 156; P. Geyraud, 'Rodin devant la douleur et l'amour', *Revue moderne des arts et de la vie*, Parijs 1937, pag. 22-23; A. Rodin, *Correspondance de Rodin*, Parijs 1992, vol. IV, nr. 128; Antoinette Le Normand-Romain, *Rodin. Les marbres de la collection Thyssen*, Parijs 1996, pag. 78-95 (met afb.).

Tentoonstellingen: Madrid, Museo Thyssen-Bornemisza, *De Canaletto a Kandinsky. Obras maestras de la Colección Thyssen-Bornemisza*, maart-sept. 1996; Parijs, Musée Rodin, *Rodin. Les marbres de la Collection Thyssen*, okt. 1996-jan. 1997; Bilbao, Spanje, Museo de Bellas Artes de Bilbao, *Del vedutismo a las primeras vanguardias. Obras maestras de la Colección Carmen Thyssen-Bornemisza*, mei-juli 1997; *The Spirit of Place. Masterworks from the Carmen Thyssen-Bornemisza Collection*, New York, The Frick Collection/Hartford, Verenigde Staten, Wadsworth Atheneum, sept. 1997-maart 1998.

François 'Auguste' René Rodin (Parijs 1840-1917 Meudon (Frankrijk))

Le Christ et la Madeleine

marmer, ca. 110 x 81 x 78 cm; gesigneerd en te dateren 1908-1909.

Herkomst: in opdracht gemaakt voor Karl Wittgenstein (1847-1913), Wenen (vader van filosoof Ludwig Wittgenstein), geleverd jan. 1909; veiling Sotheby's, Londen, 29 april 1964, lotnr. 82; part. coll. Nederland, 1964-2012; coll. Simonis & Buunk, Ede, Nederland.

Literatuur: Antoinette Le Normand-Romain, *Rodin. Les marbres de la collection Thyssen*, Parijs 1996, pag. 80, pag. 93 (met afb. op pag. 92).

Aankomst van 'Le Christ et la Madeleine' 3 april in de week van Goede Vrijdag

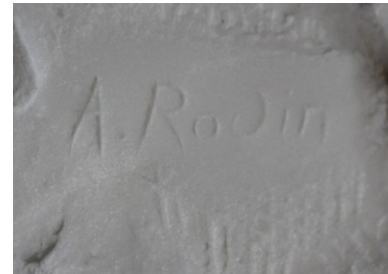
Ds. Kirpestein, Nina Wevers, pastoor Vriend, Kas Buunk, prof. Wolters

Introductie door Frank Buunk

Nina Wevers:

'Auguste Rodin is één van de belangrijkste Franse beeldhouwers uit de 19e eeuw. Zijn leven en oeuvre worden gekenmerkt door eigenzinnigheid en non-conventionaliteit. Rodin brak met de academische traditie, de aan strenge regels gebonden wijze van uitbeelden en de heersende voorkeur voor historische en mythologische onderwerpen. Aan de bevriende kunstenaar Antoine Bourdelle (1861-1929) schreef hij: *'Mijn bevrijding van het academisme werd gecreëerd door Michelangelo'*.

Rodin wijdde zijn artistieke talent vrijwel uitsluitend aan de verbeelding van de menselijke figuur. Hij was gefascineerd door beweging, die hij in zijn sculpturen wilde vatten. En wist daarmee beelden te maken – in brons, klei en steen – die meer uitdrukken dan het oog ziet. Zijn beelden zijn doorleefd, realistisch en vaak sensueel. Dikwijls hebben ze een onregelmatige, doorwerkte 'huid', die mede door de werking van het licht de intense expressiviteit versterkt. Beroemde werken zijn 'De Denker' en 'De Burgers van Calais'. De wijze waarop de figuren in 'Le Christ et la Madeleine' uit de steen zijn gehouwen doet gaan terug op de overtuiging van de voornoemde Italiaanse meester aan wie Rodin zich schatplichtig voelde: dat elk blok steen een beeld verborgen houdt en het de taak van de beeldhouwer is om het te onthullen.'

'Le Christ et la Madeleine is het enige bewaard gebleven beeld van Christus in Rodins oeuvre. Hij werd religieus opgevoed, maar deed op een gegeven moment afstand van zijn geloof. Wel was hij een spiritueel mens, wat zijn kijk op het leven en de kunst beïnvloedde. De voorstelling is ontroerend: Maria Magdalena die haar hoofd buigt naar het hart van de gekruisigde, uitgeputte Christus. De wijze waarop de verstrengelde figuren half uit het marmerblok gehouwen zijn benadrukt dit dramatische moment. De hele tragedie van veroordeling, lijden, kruisiging en daarna verstilde bewening is gebundeld in dit ene, magistrale kunstwerk.

Er zijn van Le Christ et la Madeleine twee exemplaren in marmer gemaakt. Het eerste maakte Rodin in opdracht van staalmagnaat en collectioneur August Thyssen (1842-1926) en bevindt zich nu in het Museo Thyssen-Bornemisza in Madrid. Thyssen ontwikkelde een vriendschap met Auguste Rodin, wat eind 1905 resulteerde in een opdracht voor een serie van zeven marmeren beelden, waarvan hij er één - 'Psyche' - meteen aan zijn zoon Fritz gaf. Rodin was al aan de uitvoering van Le Christ et la Madeleine begonnen vóór hij in december 1905 de opdracht van Thyssen kreeg; de eerste voorstudies in klei en gips dateren uit 1894 of 1898 en vermoedelijk in 1905 begon hij aan de uitvoering in marmer. Op 6 april 1908 kondigde Rodin aan dat het beeld af was en in mei van dat jaar werd Le Christ et la Madeleine afgeleverd op kasteel Landsberg bij Essen, waar Thyssen sinds 1903

woonde. Thyssen schreef erover aan Rodin: *'Ik ben erg blij met dit meesterwerk. Het geheel maakt op mij een diepe indruk en ik vind er steeds nieuwe elementen van schoonheid in. Hoezeer ik je andere werken ook bewonder, ik geef aan dit beeld de voorkeur. Ik ben er trots op dat het in mijn bezit is.* Le Christ et la Madeleine bleef zijn favoriete beeld van Rodin. Het werd op Thyssens verzoek na zijn overlijden aan het hoofd van de kist geplaatst.'

V.l.n.r. Kas Buunk, prof. Wolters, prof. Van de Beek, Kardinaal Simonis, Mariëtte Simonis, Ellen Scholten, pastoor Vriend, dhr. Bruijnel

'De tweede versie, te dateren 1908-'09 en wat groter en massiever, werd vervaardigd in opdracht van de Weense kunstverzamelaar Karl Wittgenstein, ook rijk geworden in de ijzer- en staalindustrie. Wittgenstein was net als Thyssen een groot bewonderaar van Rodin en bezat meerdere beelden van de kunstenaar. Ook hij bezocht Rodins atelier in Parijs; wellicht zag hij daar Thyssens Le Christ et la Madeleine, bestemd voor Thyssen, en plaatste hij vervolgens een opdracht voor eenzelfde beeld.'

'De gestalte van Maria Magdalena in Le Christ et la Madeleine komt vaker voor in Rodins oeuvre: ze is ontleend aan de figuur van een van de veroordeelden in 'La Porte de l'Enfer' (1880-1900). Deze was bedoeld als toegangspoort voor het Musée des Arts Décoratifs in Parijs, maar werd uiteindelijk niet geplaatst. Rodins inspiratiebron hiervoor was het 'Inferno' uit *La Divina Commedia* van Dante Alighieri. Meerdere figuren op deze poort werden ook als individueel beeld uitgewerkt. Maria Magdalena werd door Rodin ook als zelfstandig

beeld uitgevoerd (1896-1897) en is in deze hoedanigheid bekend als 'Meditation' of 'La Voix Intérieure'. Tenslotte is ook één van de muzen in het eerste, afgewezen ontwerp voor het monument voor Victor Hugo (1889) gelijkend.

Er zijn andere interpretaties van deze voorstelling. Naast 'Le Christ et la Madeleine', de meest gangbare titel overigens, werd het beeld ook 'Prométhée et une Océanide' en 'Le Génie et la Pitié' genoemd, allereerst door Rodin zelf. Rodin schijnt – net als veel kunstenaars in zijn tijd – gefascineerd te zijn geweest door de mythologische figuur Prometheus, met wie zij zich vaak identificeerden, net als met Christus overigens: het onbegrepen genie dat leeft en lijdt voor een hoger doel, als een martelaar. De rol van de vrouw in het beeld is dan die van de liefdevolle troosteres, die het lijden probeert te verzachten of weg te nemen. Maar tegelijkertijd wordt met haar aanwezigheid ook het lijden van Christus/Prometheus/het Genie (en van haarzelf!) benadrukt.'

Kardinaal Simonis & Mariëtte Simonis

prof. Wolters, prof. Van Geest, Prof. Van de Beek, Zijne Eminentie, Mariëtte Simonis, Ellen Scholten, pastoor Vriend

prof. Van Geest, pastoor Vriend, prof. Van de Beek, Frank Buunk

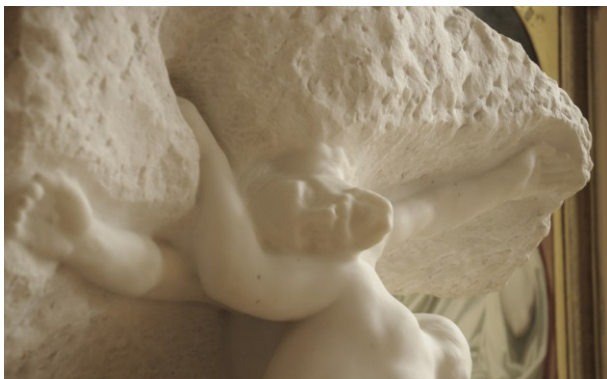
REACTIES TER PLAATSE

Pastoor Vriend:

'Ik heb het gevoel dat het beeld niet erotisch is. Hoewel met Eros en een relatie tussen een mystieke beleving en erotische vormgeving niets mis is, heb ik het gevoel dat het over iets anders gaat. Herinner je dat Christus zich in de tuin aan Maria Magdalena laat zien als de tuinman, de hovenier met de hoed op en de schop in de hand, zoals Rembrandt Hem uitbeeldt. Hij komt als het ware naar voren als de nieuwe Adam in de tuin, en zij is op dat moment de nieuwe Eva, het volk Gods, de vrouw. In de tuin indertijd bekleedde Eva zich, omdat zij zag dat ze naakt was. Vanwege Zijn verlossende liefde is ze nu de schaamte voorbij, ze durft haar naaktheid te tonen. Zeker nu ze Jezus' lijden tot het einde toe heeft meegemaakt, want ze stond ook onder het kruis waar de hoofdman, op grond van wat hij zag, zei: *Deze is waarlijk een rechtvaardige!* Maria stond ernaast en heeft gezien hoe groot Zijn liefde was. De dag ervoor zegt Hij nog: *Niemand heeft groter liefde dan Hij, die zijn leven geeft voor zijn vrienden.* Dát heeft ze Hem zien doen.'

'Ik denk ook aan de musical 'Jesus Christ Superstar', waar Maria Magdalena zingt: 'I don't know how to love Him. He is so different'. In de volksmond is zij de bekeerde zondares of de vrouw die zich aan het bekeren is en staat zij voor ons allemaal. Ze ziet die zuivere liefde in Hem en even weet ze niet hoe het spel gespeeld moet worden, want Hij doet het anders dan de wereld. Er is een grote zuiverheid in Zijn liefde, en Maria weet niet hoe ze daarop moet reageren. Het is een heel mooi moment, als ze stilvalt en eigenlijk aan het onderzoeken is hoe dat nu eigenlijk gaat in het Koninkrijk Gods. 'I don't know how to love Him'. En dát wordt haar hemelse Bruidegom.'

'Een ander aspect is dat ik bij dit beeld moet denken aan het lied uit de Matthäus Passion: 'Ich will *mein* Jesum selbst begraben'. Zij draagt als het ware haar Bruidegom op haar schouder, ze wil Hem tillen. Ze wil Hem meenemen. 'Zeg toch waar ze Hem hebben neergelegd', vraagt ze in tranen aan de tuinman. Het beeld is ontstaan vanuit de geloofswetenschap van de verrijzenis. Het Evangelie is van achter naar voren geschreven.

Pas in de ontmoeting met de verrezen Heer werden de leerlingen gesterkt en dapper, terwijl ze daarvoor over het algemeen angstvallig en onzeker waren en er van door gingen. Ze kenden hoogtepunten in hun geloof, maar vielen vaak ook terug. Maria Magdalena is wel op Golgotha te vinden. Zij was sterk in haar geloof, net zoals Maria, de moeder van Jezus.'

V.l.n.r. prof. Wolters, prof. Van de Beek, Kardinaal Simonis, Mariëtte Simonis

'De ontmoeting met de verrezen Heer heeft een enorm elan gegeven aan de wereldgeschiedenis en van daaruit, denk ik, is dit beeld ontstaan. Was Hij gestorven en hadden we nooit meer iets van Hem gehoord, dan was dit beeld ook nooit ontstaan. Rodin is geen bijbelvorser, hij is bovendien een man met een antiklerikale houding, zelfs in zijn stervensuur, maar tegelijkertijd een man die op zijn tweeëntwintigste onderzocht of hij een roeping had tot het kloosterleven en tot het priesterschap. Waar hij toch ook later respectvol aan heeft teruggedacht. Toen Pierre-Julien Eymard, de stichter van de congregatie van het Heilig Sacrament die Rodin als novice had aanvaard en hem later weer op eigen benen had gezet als beeldhouwer, na zijn dood in een lijkstaf vanuit Zuid-Frankrijk naar Parijs vervoerd werd, sloot Rodin zich in een voorstad van Parijs aan bij de rouwstoet om eerbewijs te geven aan deze man van grote spiritualiteit. Er is dus een religieuze lijn in de kunstenaar te ontdekken, wat je merkt aan dit beeld, ook al was hij tegelijkertijd antiklerikaal. Maar dat past in het Frankrijk van die dagen.'

Prof. Wolters:

'Dit is wel heel anders dan de smartelijke ingetogenheid van de Mater Dolorosa staande onder het kruis. Heel opmerkelijk dat in die tijd Christus naakt aan het kruis door een naakte vrouw omhelsd, uitgebeeld wordt. Dit sluit niet aan bij wat in het evangelie gezegd

wordt. Zeker wanneer je de cultuur en de plaats van de seksualiteit in Rodins tijd in acht neemt, heeft het bijna iets pervers. Voor mij is dan de vraag: wat betekent dat en wat zegt dat over Rodin? Welke plaats moet je erotiek en seksualiteit in dat tijdsgewricht geven? Heeft het iets te maken met zijn verhouding tot vrouwen of met het conflict met zijn vriendin Camille Claudel, waar hij een relatie mee had. Dat is heel erg fout gegaan. Daar ben ik als psycholoog benieuwd naar, of er factoren zijn geweest die de beeldvorming mee hebben beïnvloed. Laat ik zeggen, als je gaat interpreteren, dan is het een soort teken, misschien heeft Rodin dat bedoeld: de verhouding van de Christusvisie tot de zondige mens, de grote mildheid van Hem, dus niet zo streng, veroordelend en afwijzend – ook niet van het lijf en het lichaam – maar juist acceptierend en vergevend, opvangend en steunen.'

'Als je kijkt naar de tijd waarin Rodin leefde, komt bij mij de vraag op: wat is de boodschap van de kunstenaar geweest? Er zit ook een provocatie in, lijkt me, en wat is zijn eigen verhouding tot seksualiteit en de vrouw? Er liggen zoveel vragen in het beeld verborgen die, als je daar naar kijkt, opkomen. Tenminste, bij mij wel.'

'Rodin was een zeer menselijk mens. Ik wil graag eerst naar de mens kijken in zijn instinctieve organisatie. En als ik dit zie, ontkom ik er niet aan dat dit beeld sterk te maken heeft met hoog instinctieve zaken. De nieuwe verhouding tot God in het Hooglied, de verhouding bruid-bruidegom, is vervuld van erotiek. Als je gaat kijken wat hier verbeeld is, dan heb ik zoveel vragen die eerst beantwoord willen worden, voordat ik aan de Matthäus Passion toekom.'

Pastoor Vriend:

'Van mijn hoogleraar exegese leerde ik dat iedere interpretatie voorlopig mag, behalve die interpretatie die het kunstwerk overbodig maakt. Je moet wel blijven kijken!'

Prof. Wolters:

'Wat de mensen er in Rodins tijd van gevonden hebben, is moeilijk te beantwoorden. Ze zullen in ieder geval zeer verbaasd zijn geweest. Christus aan het kruis en een naakte vrouw, dat moet ook in die tijd – Sigmund Freud is net in beweging – veel reacties oproepen hebben. Het was een tamelijk puriteinse tijd. Dat Rodin zoals u zegt, zoveel erotische tekeningen en belangrijke erotische beelden heeft gemaakt, bevestigt alleen maar dat Rodin heel erg bezig was met erotiek en seksualiteit, en dat ook hier doorgevoerd heeft, in deze religieuze context. Het is behoorlijk provocerend...'

Kardinaal Simonis:

'U hartelijk dankend voor de uitnodiging, zou ik graag iets vertellen over het beeld. We zijn in de verte familie. Ik weet niet of u iets over de stamboom weet, maar we stammen af van een Italiaans geslacht van schoorsteenvegers. Daarom draag ik ook bij voorkeur donkere kleding. De familie is in de 16^e eeuw naar Luxemburg gekomen, en van Luxemburg uit naar Nederland, met name Brabant. In de verte zijn we waarschijnlijk familie. De familie Simonis heeft met kunst niet zoveel te maken. Ik heb veel meer te maken met oefening, want oefening baart kunst. En ik ben nog steeds aan het oefenen.'

E.P.A. Kampf (1864-1950) *Golgotha*, board 50 x 60 cm

'We zijn in de Paasweken. Ik heb het Nieuwe Testament meegenomen en ik wilde eerste een stukje lezen uit het Johannes evangelie. Want waar gaat het nou eigenlijk om gaat hè, om Christus en Maria Magdalena, als het daar tenminste over Maria Magdalena gaat... Dat is de grote vraag.'

Maar Maria stond buiten bij het graf te schreien en terwijl zij huilde, boog zij voorover in het graf, en zij zag twee in het wit geklede engelen zitten, een aan het hoofdeinde en een aan het voeteneinde van de plaats waar het lichaam van Jezus gelegen had; en die zeiden tegen haar: Vrouw, waarom schreidt ge? Zij zei tegen hen: Omdat ze mijn Here weggenomen hebben, en ik weet niet waar ze Hem neergelegd hebben. En toen zij dit gezegd had, keerde zij zich om en zag Jezus staan, maar zij wist niet dat Jezus het was. Jezus zei tegen haar: Vrouw, waarom schreit ge? Wie zoekt ge? Zij dacht dat het de tuinman was, en zei tegen Hem: Mijnheer, als u Hem weggedragen hebt, zeg mij dan waar u Hem neergelegd hebt en ik zal Hem weghalen. Jezus zei tegen haar: Miriam! Zij keerde zich om en zei tegen Hem: Rabboeni; dat betekent: Leraar. Jezus zei tegen haar: Houd Mij

niet vast, want Ik ben nog niet opgestegen naar Mijn Vader, maar ga naar Mijn broeders en zeg tegen hen: Ik stijg op naar Mijn Vader en uw Vader, en naar Mijn God en uw God. Maria Magdalena ging en berichtte de discipelen dat zij de Here gezien had en dat Hij dit tegen haar gezegd had. (Jh. 20, 11-18)

'Over dit beroemde stukje is een heleboel te zeggen. Voor mij zijn er twee zinnen in die van buitengewoon en actueel belang zijn, en dat is 'ze hebben mijn Heer weggenomen' en 'ik weet niet waar ze Hem hebben neergelegd'. Het gaat om de Heer, en ze hebben Hem weggenomen. En daar zijn theologen schuldig aan, maar ook een heleboel interpretatoren. Want wat wordt hier voor een Christus voorgesteld? En dan kom ik aan een persoonlijke interpretatie: ik heb moeilijkheden met dit beeld en grote problemen. En ik koop het natuurlijk niet, maar ik heb er grote problemen mee en het roept bij mij heel veel vragen op. Ik zal een paar van die vragen proberen te formuleren. Wat heeft de auteur hiermee bedoeld? Dat is natuurlijk een eerste vraag. Daar zijn verschillende meningen over naar voren gekomen, waar hele diepzinnige gedachten in zitten. Maar dan denk ik aan de eenvoudige man. Meneer Jansen en mevrouw Truus, die dat beeld zien voor de eerste keer. Op de website staat: 'het wekt een sensuele indruk'. Als het Maria Magdalena is, want dat is voor mij nog maar de vraag – en dan komt mijn grootste probleem – helpt dat de mythe in stand houden. De mythe dat Maria Magdalena de publieke zondares is. En er staat van Maria Magdalena in Lukas 7: daar wordt de publieke zondares in genoemd, waarbij Freud in ons onmiddellijk zegt: Oh, dus dat is een vrouw van lichte zeden, want

Kardinaal Simonis en Frank Buunk voor *Het binnenlopen van de haven bij storm* van Hermanus Koekkoek jr.

De mythe dat Maria Magdalena de publieke zondares is. En er staat van Maria Magdalena in Lukas 7: daar wordt de publieke zondares in genoemd, waarbij Freud in ons onmiddellijk zegt: Oh, dus dat is een vrouw van lichte zeden, want wij vertalen alles in deze hyperverseksualiseerde tijd in seksuele termen. Er staat helemaal niet dat het een vrouw van lichte zeden was. In Lukas 8 wordt Maria Magdalena voor de eerste keer geïntroduceerd, met naam en toenaam. En dan staat er dat zij bevrijd wordt van zeven duivelen, en de Freud in ons – eet minder 'Freud' – zegt onmiddellijk: één van die zeven duivelen is natuurlijk de duivel van losse zeden geweest. Dat is allemaal maar de vraag! In ieder geval is dit voor mij niet Maria Magdalena, maar is het hooguit een publieke zondares. Want zo komt het in eerste instantie bij de gewone man – en dat ben ik uiteindelijk ook – over. En dan noemt u het op de website 'sensueel', ik zeg meteen 'zwaar erotisch'. En dan roept het alle vragen op die door u met name ook verwoord zijn: in die tijd zo'n beeld maken! Moet je niet rekening houden met de talloze recipiënten die hier niets van begrijpen? Hoe diepzinnig uw gedachten ook zijn! Dit kunnen we allemaal achteraf zeggen, maar het grootste probleem is: 'ze hebben mijn Heer weggehaald, en ik weet niet waar ze hem hebben neergelegd'. Dat doen theologen en dat doen ook kunstenaars, zoals deze man met al zijn goede bedoelingen. Want hier wordt de stervende Jezus betrokken in een erotische scene, terwijl dat niet de Christus is zoals Hij zich geopenbaard heeft als de werkelijke Zoon Gods en Mensenzoon. Volkomen aan ons gelijk geworden, behalve in de zonde. Er is van Jezus van allerlei slechts gezegd, maar nooit dat Hij een verkeerde of een amoureuze verhouding had. En dat hebben wij ervan gemaakt. Dit beeld zegt mij veel meer over Rodin, en over de tijdgeest waarin wij leven waarin – nogmaals – alles verseksualiseerd wordt, dan over de werkelijkheid van het gebeuren wat hier staat. En dan komt er nog een ding bij, wat heel merkwaardig is in dit verhaal. Er staat twee keer 'ze draaide zich om', ze keerde zich om. De Maria Magdalena waar het in werkelijkheid om gaat, die heeft zich *radicaal* omgekeerd: van het lege graf naar de nieuwheid van leven die de verrijzenis van Christus ons brengt. Ook op moreel gebied. Vandaar wat Paulus zegt en vandaar dat Pasen een doopfeest is. Het gaat om de vernieuwing van leven, ook in de morele zin van het woord. Je afkeren van kwaad en van duisternis – ook van slechte seksualiteit – naar het Licht dat Christus is. Dat is mijn primaire indruk zoals ik dit op het computertje gezien heb.'

'Nog één ding: 'Mariam' zegt Jezus. Hij noemt haar bij name. En dan zegt ze 'Rabboeni'. Dat betekent 'leraar'. Jezus is voor Magdalena haar Heer en Meester, haar Leraar. En wat zegt Jezus ons, waar begint Hij mee? 'Bekeert u, en gelooft in de blijde boodschap!' Nou,

het lijkt wel een preek, maar ik kan het niet anders zien en daarom dat ik het op deze manier bekijk.'

Menu Rodin*diner*

In de '19- eeuw' tegenover het Fischerhuis

V.l.n.r. Mariëtte Simonis, Kardinaal Simonis, Frank Buunk, Yolanda Willemstein, Frans Zegers, Ellen Scholten, Kas Buunk, Emilie Snellen, ds. Kirpestein, prof. Van Geest, prof. Wolters

Prof. Wolters:

'De Katholieke Kerk heeft altijd veel moeite gehad met seksualiteit en wist zich geen raad met Freud terwijl zijn visie en opvattingen een enorme positieve doorbraak heeft teweeggebracht op gebied van erotiek en seksualiteit in de twintigste eeuw en daarna. Freud, de grondlegger van de psychoanalyse, wordt door sommige vergeleken met Darwin en Marx. Ook nu heeft Freud nog grote invloed binnen de geestelijke gezondheidszorg.'

Prof. Wolters spreekt en brengt een toast uit

'De zeer positieve boodschap die uit dit beeld spreekt is dat de krampachtige houding van de Kerk ten aanzien van lichaam en seksualiteit in ieder geval door Rodin niet gedeeld werd, en ook niet door Christus, zoals Rodin dat hier uitdrukt. Hij toont hier een veeleer accepterende houding tussen lichaam en seksualiteit.'

Prof. Van de Beek:

'Het kunstwerk roept veel op en men kan het vanuit heel verschillende perspectieven benaderen. Je kunt dit bekijken vanuit het Bijbelverhaal, zoals de Eminentie nu doet. Je kunt het bekijken vanuit kunsthistorisch perspectief: Rodin en zijn eigen context. Maar je kunt ook vragen wat dit beeld evocert. Het kunstwerk is immers een eigen entiteit. En dan ben ik het met de kardinaal eens, dat de eerste indruk heel zwaar sensueel is, erotisch, ik denk voor die tijd zelfs pornografisch. Maar als je dan verder denkt en het ziet als expressie van de ontmoeting van Maria van Magdala met Jezus komen heel andere dingen naar boven. Je kunt allerlei elementen benoemen: het graf is al genoemd. Men kan zich ook concentreren op de hand van Maria: die is als het ware in de steen: net vrij gehouwen uit de aarde, en toch alsof ze die niet los kan laten. Het wil niet zeggen dat Rodin de betekenissen die in ons worden geëvoceerd erin gelegd heeft, want dat is heel moeilijk na te gaan. Maar de intentie van de kunstenaar is ook niet de kracht van een kunstwerk. Het gaat veel meer om: wat roept het op? De hand van Maria die als het ware de aarde vasthoudt, wordt gereflecteerd in de woorden van Jezus: 'Houd Mij niet vast'. Jezus omarmt haar niet; zijn armen zijn de armen van de Gekruisigde, uitgestrekt als redder die zich geeft in de dood.' 'Dat maakt het beeld totaal anders dan een dramatische afscheidsscène. Juist als je de mythe in stand houdt en zegt: Maria wordt voorgesteld als publieke vrouw, is het dan ook niet de overgave van de publieke vrouw die zich omkeert door in haar naaktheid zich tot Jezus te wenden? Dan beeldt het kunstwerk uit wat een

oud kerklied zegt: 'Moede kom ik, arm en naakt, tot de God die zalig maakt.' Zij komt tot Jezus als redder en juist in haar sensuele naaktheid komt zij met heel haar leven. Zo komt zij tot de Gekruisigde die juist als de gekruisigde uit het rotsgraf komt.'

'Zo zijn er talloze dingen die je hieraan kunt verbinden. Maar dat wil niet zeggen dat – ik begreep dat een kerk in Amersfoort het beeld niet wilde hebben – de eerste reactie niet zwaar erotisch is. Al die andere dingen komen pas secundair als je erover gaat doordenken. Dat is tegelijk ook de kracht van een kunstwerk van een goede kunstenaar: dat het werk evoceert en inderdaad iedere recipiënt het zijne recipieert. 'Raak mij niet aan', zit voor mij ook in het kunstwerk: je kunt het niet vastleggen.'

Mevr. Scholten-Mulder:

'Als mens en als bewonderaar van Rodin zie ik een prachtig beeld en ik heb helemaal niet aan erotiek gedacht. Ik zie een beeld van een lijdende Man, met iemand die hem omhelst en enorm vertroost en troost geeft. Ik heb daar zelf geen andere ideeën bij dan liefde, troost en vriendschap, zonder daarbij een achtergrond te bedenken die misschien in de tijdgeest anders zou zijn. Kijk eens naar mensen in de huidige tijd die overlijden, en familie die erom heen is en troost geeft. Daar doet het mij aan denken, heel sterk.'

Prof. Van Geest:

'Wat ik misschien nog aan het bovenstaande kan toevoegen is dat – toen ik het beeld zag – ik onmiddellijk moest denken aan een afbeelding van Christus van Hildegard Hendrichs (zie afbeelding). In het huis waar ik in Rome woonde, het Germanicum, had zij het Maria altaar in de kapel vervaardigd en zij was ook lid van de Derde Orde van St. Franciscus. Misschien is wel tot de invloed van deze orde de afbeelding te herleiden waaraan ik nu denk. Daarop is Christus afgebeeld als een totaal doorbloede, gebroken, met spiercontracties en longen uitpuilende 'Man van smarten'. Hij is nog niet gestoven. En dan staat onder de afbeelding: *Veni jocare mecum* ('Kom met mij spelen'). Dat is natuurlijk een – op het eerste gezicht – totaal morbide perverse afbeelding van Christus, waar intellectueel geschoolde theologen

of überhaupt beschaafde mensen ongelooflijk moeite mee hadden. Maar dat is precies de bedoeling van Hildegard Hendrichs. Haar beeld van Christus is niet ontstaan op grond van een intellectualistische theologische reflectie over de twee naturen van Christus in zijn persoon. Dit is de theologie waar wij in Rome veel kennis van opdeden. Hendrichs beeld van Christus komt niet zozeer zeer hard binnen in je verstand alswel in je gemoed. Zij beweegt zich op de 'via affectiva' (de affectieve theologie die door de Augustijnen werd gedomineerd) en appeleert aan het franciscaanse dolorisme, waarin het gevoel, het gemoed de kenweg opent naar God.'

'In Rome wilde ik Hendrichs beeld van Christus helemaal niet zien eigenlijk. En nu was ook, bij het zien van het beeld van Rodin mijn eerste reactie, als in Rome gestudeerd hebbende theoloog, er een van een soort cognitieve afkeer: 'dit beeld kan niet, het is apocrief!' Dat is natuurlijk een hele curieuze reactie dat je denkt van 'hé, dit is apocrief, dit wil ik eigenlijk helemaal niet zien'. Maar vervolgens komt het beeld vanwege de liefde die er in is uitgedrukt, een liefde tot het uiterste toe, en dan nog wel voor iemand die op het punt staat te sterven en volledig ontlusterd en ontledigd is, heel erg hard naar binnen. Via de via affectiva dus! Wat mij verder wel raakte is, nadat ik het gelokaliseerd had als 'apocrief', dat het beeld weggekapt is uit een hele amorfe massa. Hier zit geen vorm in. Daaronder en daarboven weten wij niet wat voor vormen er nog in besloten zijn. Dat deed mij denken aan een bepaalde theologische stroming in de Middeleeuwen en daarna dat alle lijden en kwetsbaarheid, naaktheid en broosheid van de mensen – die eigenlijk ook heel mooi is – dat die omvat is in een mysterie dat wij niet kennen. Dat is nog niet uitgekapt, dat hebben wij nog niet in beeld. Dat noemen wij de negatieve theologie: je ontkent

eigenlijk dat je weet waarin de kwetsbaarheid, broosheid en lijden is omvat. Of Rodin dat expres heeft gedaan of niet, dat weet ik eigenlijk niet, maar dat zijn eigenlijk de gedachten over het beeld die bij mij opkwamen. Dus de cognitieve theoloog in mij zegt dat het apocrief is, en tegelijk raakt het beeld mij vanuit de affectieve theologie. Op een of andere merkwaardige manier brengt het mij daarom wel dichterbij Christus, want... wij zien een mens die in zijn sterven wordt liefgehad en zo wil je zelf ook liefhebben en liefgehad worden, waarschijnlijk. Hij nodigt mensen uit in al zijn kwetsbaarheid zich op hem te richten. En het lijden is omvat door iets, een 'wolk van niet weten', zoals de mystici in de middeleeuwen zeiden.'

Prof. Wolters:

'Christus is iemand die het uiterste doet wat er maar kan zijn: Hij sterft voor alle zonden van de wereld. Al die krampachtigheid over zonde, terwijl als je de boodschap ziet: je hoort bij mij en ik ben jouw vader of je broeder en ik houd van jou, ook al ben je zondig mens – dat is een grandioze boodschap.'

Mr. Auko Scholten (geheel achter rechts) vertelt over recht en rechtvaardigheid

De heer Zegers:

'Het is voor mij het beeld van de oneindige liefde. Christus is voor Maria alles. Maria Magdalena is radeloos, dat is de geweldige liefde voor haar Heer en Meester. Hij moet bij haar blijven. Ik heb daar nooit iets erotisch in gezien. Ik heb het altijd, in al die 47 jaar dat ik dagelijks het beeld zag, als heel liefdevol gezien.'

Dominee Kirpestein:

'Rodin en Camille Claudel. Ze hadden een complexe relatie die hen ten gronde dreigde te richten. Heeft het verlangen naar bevrijding van de demonen die hen in hun relatie plaagden model gestaan voor dit beeld?'

'Je moet namelijk weten dat er over Maria van Magdalena geschreven staat dat zij door haar contact met Jezus van zeven duivelen bevrijd is. Dit contact met Jezus is voor haar levensreddend geweest. Letterlijk vond zij de positieve kracht van haar vrouw-zijn terug, om te leven, liefde te geven en liefde ontvangen. Zij heeft levenspijn gehad. Waar had het mee te maken? Innerlijk onmacht? Onzekerheid? Liet ze zich gebruiken in het uitleveren van zichzelf aan een ander omdat ze zo verlangde naar eenheid in verbinding? Ging ze haar machtstrijd aan omdat ze niemand meer vertrouwde, ook zichzelf niet, vanwege vele teleurstellende ervaringen die ze had gehad? Door haar contact met Jezus heeft ze haar naam gehoord en durfde ze weer zichzelf te zijn als vrouw in haar oorspronkelijkheid.'

V.l.n.r. Kas Buunk, Emilie Snellen, ds. Kirpestein, prof. Van Geest, prof. Wolters, Joke Buunk, Sjaan Simonis, dhr. Bruijnel, mr. Scholten. Op de rug gezien v.l.n.r. Frank Buunk, Kardinaal Simonis, Mariëtte Simonis, Willem Willemstein, Nina Wevers

'Niet langer kastijdde zij zichzelf omdat ze zich schuldig wist. Niet langer verdedigde ze haar verloren ruimte door een harde opstelling. Niet langer zocht ze een machtspositie door te verleiden. Zij hervond haar oorspronkelijke kracht tot liefhebben. Ze mocht van zichzelf houden en zo van de ander. Ze ontving in de vergeving die ze bij Jezus voelde een bron van liefde waarvoor ze zich in haar leven had afgesloten. Ze durfde

zich aan die liefde toe te vertrouwen. Het was een liefde die zuiver was en niet misbruikte. Vertrouwen ontstaat uit zelfvertrouwen en zelfvertrouwen uit aanvaarding en je aanvaard weten door God. Zoiets moet Maria van Magdala bij Jezus hebben gevonden. Zij heeft Jezus voor zijn kruisiging gezalfd met een hoeveelheid nardus die zo sterk geurde dat deze geur tot aan zijn dood is blijven hangen.'

'In het beeld ligt Maria Magdalena met haar oor dicht bij het hart van Jezus om te luisteren of het nog klopt. Ze houdt vast en laat in haar vasthouden ook weer gaan. Ik lees er hoop en vrees in. Een heen en weer. Zal de hel in haar opnieuw losbreken nu Jezus dood is? Of is Zijn liefde sterker dan de dood? Die gedachte kan zij niet loslaten. Zij blijft Hem vasthouden.'

Prof. Van de Beek:

'Er is ook een andere tweeheid – de Mater Dolorosa werd net al genoemd –: het troosten van de moeder, een 'moederreanimatie'. Bij de Piëta is het de moeder die troost, er is een andere kant natuurlijk: de presentie van de aanwezigheid bij het kruis, van je totale schuldig zijn, je overgave en dat spreekt veel meer uit deze figuur. Ik kan mij voorstellen – het beeld zouden ze niet willen hebben – dat de gedachtegang in de Gereformeerde Gemeente in Barneveld erg goed kan vallen: als verloren zondaar je helemaal aan de voeten van Jezus geven die de Gekruisigde is. Die de enige plek is waar je veilig bent, thuis bent, juist als zondaar, juist met alle perversies die er zijn en die het mogelijk oproept, dus je kunt beide kanten heel sterk interpreteren. Ik denk dat het klassieke model, zeker in de katholieke kerk, de Mater Dolorosa is, maar dat je vanuit een mystieke onderstroom die zowel in het katholicisme als het protestantisme voorkomt, ook die hele andere beweging hebt, maar het blijft altijd wringen.'

Kardinaal Simonis:

'Ik zou het willen samenvatten tot nu toe: het laatste woord is er nog niet over gezegd.'

Prof. Van Geest:

'Dat is heel Augustijns: Augustinus dacht in vragen.'

Willem Willemstein, Zijne Eminentie en Frank Buunk proeven gebroederlijk een Salenteinwijn

Prof. Wolters

'Bij deze bijzondere bijeenkomst wil ik nog even stilstaan. Laat ik zeggen, dit is toch wel een heel kostbaar moment, met z'n allen, dat je zoiets mag meemaken in deze tijd van lawaai, vervlakking en gebabbel en zo...'

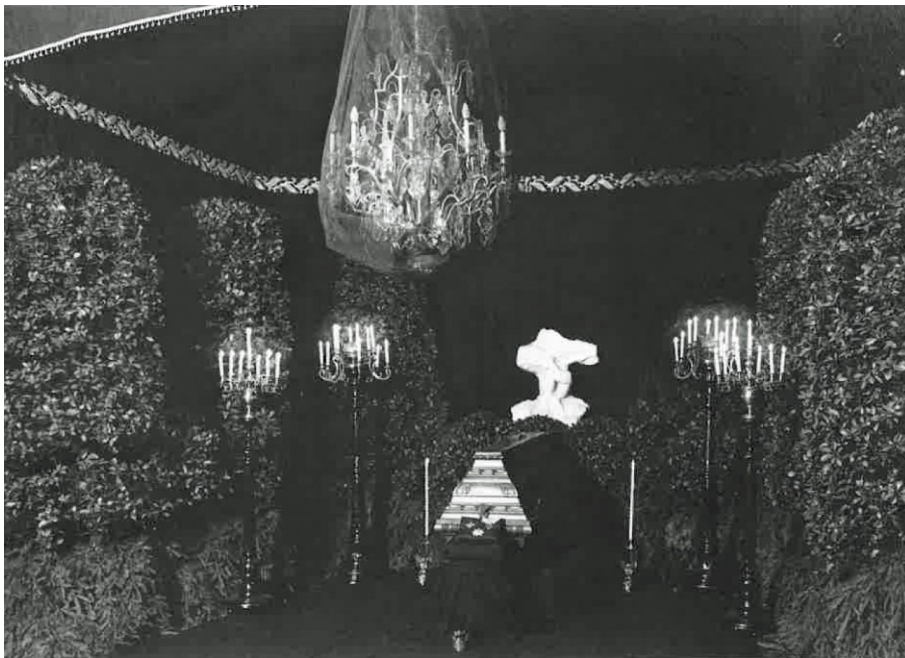

.....een compliment aan de kok van 'Smaak en Passie'

Frank Buunk:

'Het nieuwtje van vanavond: Rodin kreeg in het begin van de 20ste eeuw twee opdrachten tot het maken van deze 'Le Christ et la Madeleine' in marmer voor twee belangrijke "Merchants of Europe": August Thyssen en Karl Wittgenstein, de vader van de beroemde filosoof. Dat laatste is mij deze week ter ore gekomen. Het is natuurlijk een prachtige herkomst!'

'Een eeuw geleden was het begrip 'geëngageerde kunst' nog niet gangbaar, want de meeste kunstwerken waren nog niet of nauwelijks uit maatschappelijke betrokkenheid gemaakt. Maar het mysterieuze beeld 'Le Christ et la Madeleine' dan wel? En mogelijk onbedoeld? Of is het, als vanuit engagement gemaakt is, zelfs meer dan alleen kritisch. Ik hoorde zojuist bewoordingen als een 'provocatie' voor die tijd, anno 1908, en zelfs 'pervers'. Ik kan dat begrijpen, maar in 1926 stond het beeld tijdens de begrafenis van August Thyssen wel aan het hoofd van zijn kist. Dat valt alleen te rijmen met het grootste respect voor het beeld en een even respectvolle uitstraling van het beeld naar de familie en de immense relatiekring van August Thyssen.'

'Le Christ et la Madeleine' aan het hoofd van de kist van August Thyssen, april 1926.

'Het beeld lijkt een veelzijdige gelaagdheid aan betekenissen rijk te zijn, anders dan je op het eerste gezicht denkt. Bovendien is er de fenomenale expressie die we van Rodin kennen. Ik ken het beeld 28 jaar. En nu het in Ede is, blijf je er naar kijken en blijft het boeien en 'groeien' en ik ben benieuwd wanneer het 'plafond' bereikt is. Het beeld – een

mysterie uit één blank stuk Carrara marmer – staat boven alle andere kunstwerken die we bij Simonis & Buunk in huis hebben. Het heeft méér dan een dimensie meer, los van het feit dat beelden een dimensie meer hebben tegenover de ‘platte’ schilderkunst.’

‘Binnen het oeuvre van Rodin nemen de erotiek en lichamelijke een zeer belangrijke plaats in, zo niet een centrale plaats. Rodin ‘kruist’ zijn specialisme, het beeldhouwen en tekenen van de menselijke figuur, in het bijzonder naakten, met een cruciaal thema uit het christendom. We mogen er ‘de geëngageerde kunstenaar’ bij denken, maar moeten we bij dit beeld zo ver gaan? Mogen we de sculptuur niet ook eenvoudig benaderen: vanuit de beleving van de intuïtieve kunstenaar en de gepassioneerde man die Rodin was, ‘het naakt’ zoals Rodin dat bijna een leven lang instinctief vormgaf en herschiep, met een briljante zeggingskracht van het genie. De theologen en psycholoog hebben hier vanavond nog geen communis opinio met betrekking tot de betekenissen van ‘Le Christ et la Madeleine’. Dat bemerk ik een beetje gezien alle commentaren van vandaag. En dat zie ik als het grootste compliment voor het beeld! Daarom hoorde ik veel spreken in termen van mogelijkheden en waarschijnlijkheden. Daarom blijft het boeien. Als je de beroemde ‘Kus van Rodin’ vergelijkt met ‘Le Christ et la Madeleine’ zal de laatste misschien geen liefde op het eerste gezicht zijn zoals ‘De Kus’. Maar op den duur verliest ‘de mooiste kus van de wereld’ het van ‘de mooiste inhoud’ vanwege het veelzijdige en bijzondere karakter van ‘Le Christ et la Madeleine’ in Madrid en Ede.’

Het prototype uit Musée Rodin, ca. 1894

Versie I in marmer van August Thyssen, ca. 1905

Kardinaal Simonis vergelijkt de stadsgezichten van Cornelis Springer en andere romantische meesters

Kardinaal Simonis:

'Ik heb nog nooit zoveel mooie dingen bij elkaar gezien!' (Kardinaal Simonis, bij binnenkomst pand 19e eeuw)

'Ik hoop een gebed uit te spreken dat voor iedere christen, en zelfs voor ongelovigen, toch waardevol is:

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. *Amen.* Heer, zegen ons en deze gaven die wij van Uw mildheid mogen ontvangen, door Christus onze Heer. *Amen.* Heer, ontferm u over ons. *Christus, ontferm u over ons.* Onze Vader, die in de hemel zijt, Uw naam worde geheiligd. *Uw rijk kome, Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel. Geef ons heden ons dagelijks brood, en vergeef ons onze schuldig, gelijk wij hen vergeven die ons schuldig zijn. En leid ons niet in bekoring, maar verlos ons van de boze.* De koning van de eeuwige heerlijkheid make ons tot deelgenoot van het hemels gastmaal. *Amen.'*

'Ik heb nog nooit gegeten te midden van zoveel schoonheid, en dan heb ik het nog niet eens over de mensen om mij heen.' (De kardinaal, direct na het gebed voor de maaltijd)

* * *

Er is spontaan een heel blank licht in deze foto...

Frank Buunk:

'Zondag 22 april kreeg ik Trouw-redactrice Monic Slingerland op visite die mij wees op de ongeschonden voeten van Christus. Ja, de voeten lijken te leven, de tenen hebben grip in de ondergrond. Ik heb niemand onder ons hierover gehoord... Christus is volledig naakt en door een 'impressionistische bril' gezien ook volledig man. In tegenstelling tot het twee jaar vroegere identieke beeld, nu in Museum Thyssen-Bornemisza in Madrid, is dit 'detail' bij onze Rodin wel aanwezig. Rodin ging zijn eigen weg, en dat mag, nee dat moet, bij een kunstenaar.'

Rodin uitgelegd

tekst Gryptus

Recensenten ontdekken probleemloos een driedubbele gelaagdheid in een boek, doorkruist door verhalen en tijdlijnen. In de beeldende kunst speelt zich hetzelfde af; de uitleg van een kunstwerk is vrij en nagenoeg grenzeloos. En de kunstenaar –tenzij nog in leven– maakt geen bezwaar.

De Franse beeldhouwer Rodin moest –hoewel christelijk opgevoed– weinig van godsdienst hebben. Toch maakte hij een religieus beeld: de gekruisigde Christus, met daarbij een troost zoekende of juist troost gevende naakte Maria Magdalena. "Le Christ et la Madeleine" bestaat er in twee versies. Simonis & Buunk haalde er een naar Ede.

Om tot een betere interpretatie te komen nodigt Frank Buunk een aantal rooms-katholieke en protestantse theologen, een psycholoog en andere deskundigen uit om hun visie op het beeld van Rodin te geven. Waar de een op het eerste gezicht sensualiteit ontwaart, ervaart de ander de hoogste opofferende liefde. Waar een derde vooral ziet op de levensinstelling en -openbaring van Rodin, interpreteert de volgende alleen wat hij voor zich ziet.

Het leidt tot originele gedachten, diepzinnige beschouwingen soms. Tastend naar de bedoeling van de beeldhouwer, naar de boodschap van het beeld. Eensgezind –maar verrassend uiteenlopend– zoekend naar symboliek.

De pastoor legt een gevoelige verbinding met de Matthäus Passion: „Ich will mein Jesum selbst begraben.“ Een hoogleraar ervaart een erotische lading in het beeld, maar overwint zijn innerlijke weerzin door vooral te bezien wat het beeld oproept. Want de intentie van de kunstenaar is niet de kracht van een kunstwerk. Het gaat om de vraag: Wat roept het op? Hij komt terecht bij het oude kerklied: „Moede kom ik, arm en naakt, tot de God Die zalig maakt.“

Een andere professor wijst in eerste instantie het beeld af als apocrief, maar voelt zich vanuit de "affectieve theologie" toch geraakt: het brengt hem „op een merkwaardige manier dicht bij Christus. Hij nodigt mensen uit –in al Zijn kwetsbaarheid– zich op Hem te richten.“

De predikant verplaatst zich in Maria Magdalena, die haar oor bij het hart van Jezus houdt om te luisteren of het nog klopt. „Hoop en vrees. Zal de hel opnieuw in haar losbreken nu Jezus dood is? Of is Zijn liefde sterker dan de dood?“

De hoogbejaarde kardinaal ten slotte wijst het beeld af; als erotisch, en ook omdat het de mythe van Maria als publieke vrouw in stand houdt. Maar zijn diepste afwijzing echter ontleent hij aan de woorden van Maria Magdalena zelf, als hij Johannes 20 leest en onderstreept: Ze hebben mijn Heer weggenomen en ik weet niet waar ze Hem gelegd hebben. „En daar zijn theologen en veel interpretatoren schuldig aan.“

Een uniek beeld van Christus en Maria Magdalena, van Auguste Rodin, is sinds kort te zien bij een kunsthandel in Ede. Een beeld waarin religie en erotiek elkaar omhelzen.

De Rodin van Ede

Monic Slingerland

Slechts één religieus werk is be waard van Auguste Rodin. De Franse beeldhouwer (1840-1917) maakte misschien meer werken met bijbelse figuren, maar er bleef er maar één over. Dat werk was verborgen voor het publiek, zolang de beeldhouwer leefde. Beide versies van 'Christus en Maria Magdalena' kwamen meteen in particuliere handen. De eerste staat in Madrid. De tweede is sinds kort in Ede te zien, bij kunsthandel Simonis & Buunk. Het is te koop. De eigenaar is een Nederlandse ondernemer, die anoniem wil blijven.

Niet alleen is het uniek dat zo'n museumstuk in een galerie staat, het biedt ook de kans om met een religieuze blik naar dit werk te kijken.

Auguste Rodin staat vooral bekend om de ongeremde erotiek in zijn werk. Zijn vrouwfiguren hebben soms houdingen aangenomen waarbij je medelijden krijgt met de dames die er in zijn atelier model voor hebben gestaan, of liever gezegd, gelezen.

Was Rodin ook religieus? We kunnen het hem niet meer vragen. In zijn jonge jaren is hij het wel geweest, gezien de korte periode dat hij gips en marmer vaarwel zei om als priesterstudent naar het seminarie te gaan. Gelukkig zag zijn leermeester, de priester Eymard, dat Rodins roeping eerder bij gips lag dan bij God. Eymard stuurde hem terug naar het atelier. We weten dat Rodin daar

In de tenen zit een levende spanning, alsof Christus zich een beetje moet afzetten

twalf voorstellingen van Christus had hangen. Het ontstaan van zijn 'Christ et la Madeleine' is in duisternis gehuld, maar het lijkt erop dat het idee voor het beeld van hemzelf is gekomen.

We zien een man met armen wijd aan een kruis genageld, terwijl een vrouw hem omhelst. Beiden zijn ze

naakt. Van hem zien we alles, van haar alleen haar billen. Over haar linkeronderbeen ligt een doek. Haar meterslange haar omhelst hem, bijna onopvallend. Zijn hoofd ligt met een gekke knik zwaar op haar linkerarm. Hun onderlichamen zijn decimeters van elkaar verwijderd.

Zij ligt geknield voor hem, op een verhoging. Van hem zijn de benen licht gebogen alsof hij zit. Zijn onderbenen zijn te kort. De voeten van Christus staan naast elkaar, niet over elkaar, zoals meestal bij voorstellingen van de kruisiging. Dan pas valt een detail op: de voeten, ze zijn ongeschonden. En dan die tenen, geprononceerd gebeiteld. In de tenen zit een levende spanning, alsof Christus zich een beetje moet afzetten tegen de marmeren ondergrond, met dat gewicht van Maria Magdalena erbij. Het zijn de voeten van een levende.

Kunsthandelaar Frank Buunk heeft al die tijd naast het beeld gezeten, op een krukje. Hij komt er ook bij staan en kijkt naar de tenen van Christus. Rodin maakte twee versies van de voorstelling 'Christ et la Madeleine', vertelt hij. De eerste al ergens in de jaren tachtig van de negentiende eeuw. Uiteindelijk maakte Rodin het werk in opdracht van de staalmagnaat August Thyssen, maar alles wijst erop dat hij er eerder al aan was begonnen. Die eerste versie, ook in wit marmer, kwam in de privécollectie van de familie Thyssen, later het museum Thyssen-Bornemisza in Madrid.

Een tweede versie, die nu in Ede staat, is gemaakt in opdracht van

religie & filosofie

Rodins 'Christus en Maria Magdalena' staat te koop bij de Edese kunsthandel Simonis & Buunk voor ruim 2 miljoen euro.

FOTO KOEN VERHEIJDEN

Karl Wittgenstein, de vader van filosoof Ludwig. Frank Buunk heeft al een boek klaargelegd met foto's van de eerste 'Christ et la Madeleine'. "Die vind ik wat verfijnder. Het marmer erachter is minder stoer dan dat van deze versie. Dat van die voeten is me eerlijk gezegd nooit opgevallen. Ik ben benieuwd hoe dat bij die andere versie is." De foto's geven geen uitsluitel.

Auguste Rodin gaf Christus het hoofd van een dode. De ogen zijn dicht, het gezicht heeft weinig uitdrukking, behalve iets van een pijnlijke frons in de wenkbrauwen. De kin priemt vreemd naar voren.

Grote spijkers met vierkante kop steken uit beide handen. Geen twijfel: de bovenste helft verbeeldt de gestorven Christus. De onderste helft, naakt en wel, is die van een levende. De gespannen tenen, spreken duidelijke taal. Kennelijk is er

iets gebeurd, tussen leven en dood. Kennelijk heeft Rodin leven en dood van Christus in een voorstelling willen vangen. We laten nog in het midden in welke richting het verhaal gaat, van boven naar beneden of van beneden naar boven. Of misschien is er nog wel een ander traject te volgen over het witte marmer.

Eerst maar de vrouw die Christus omhelst. We zien vooral haar naakte billen. Naakt. Moest dat nu, zou je Rodin willen vragen. Die vraag is hem toen ook al gesteld. Hij heeft toen gezegd dat het vanzelf zo ging, vooral omdat hij bij zijn leermeester Carrier-Belleuse een enorme hoeveelheid geklede beelden moest maken. Daar had hij genoeg van, van al die draperieën, en zo werd Maria Magdalena naakt en Christus ook. Rodin had geen zin in laffe oplossingen. Hij liet een ruimte tussen beide figuren, zodat Christus in al zijn slappe men-

selijkheid te zien is.

Wat zegt Rodin met dit verhaal in wit marmer, van een naakte man en een naakte vrouw die elkaar omhelzen, van wie we weten dat de een Christus is en de ander Maria Magdalena? Met die laatste is iets opmerkelijks gebeurd. In een vroege eeuw heeft iemand haar naam geplakt op de hoer die spijt kreeg van al die seks tegen betaling. Later kwam het verhaal de wereld in van Maria Magdalena als minnares van Christus, een verhaal zonder degelijke bijbelse basis. De makers van de musical 'Jesus Christ Superstar' bleven in dat spoor hangen en ook Dan Brown laat haar de minnares van Christus zijn.

Het zou zomaar kunnen dat Rodin in de Bijbel op zoek is gegaan naar sporen van de vrouw uit Magdala. Of misschien kende hij de teksten nog uit de tijd dat hij als priesterstudent op het seminarie de evangeliën

moest lezen. Niets zal hij gevonden hebben dat wijst op een intieme band met Jezus. Wel zal hij dan gelezen hebben dat Maria van Magdala dankzij Jezus bevrijd is van zeven demonen, dat ze onder het kruis stond, dat ze het lichaam van Jezus gebalsemd heeft en dat zij ontdekte dat het graf open was, de steen weggerold, en wist dat Jezus was opgestaan.

Het lijkt erop dat hij dat alles in een beeld heeft gestopt. En daarbij ook zowel de dode als de levende Christus wilde laten zien, en diens menselijkheid vooral.

We zien een smartelijk afscheid, een afscheid door de dood, en tegelijk is er leven. Misschien verwijst Rodin naar de opstanding, misschien toont hij het laatste sprankje leven, ten afscheid.

De doek die over het been van Maria Magdalena ligt, speelt hierbij een

sleutelrol. Het kan een doek zijn die ze zelf heeft afgedaan. Maar waarom zou Rodin dat laten zien? Eerder ligt het voor de hand dat die doek de lijkwade is. Maria Magdalena was de eerste die beseftte dat Christus was opgestaan. Het lijkt of Rodin dat vertelt, door zo duidelijk een kleed te draperen, het doodskleed dat van Christus is afgevallen.

Met haar hoofd ligt Maria Magdalena tegen Christus' borst gedrukt, op de plaats van zijn hart. Klopt het nog, of weer? Of is het stil? Met haar haar omhelst ze zijn linkerzij.

Frank Buunk wijst weer op de foto van de eerste versie. "Kijk, daar heeft Maria Magdalena een waterval van krullen. Bij dit beeld is het haar alleen vaag in het marmer te zien."

We doen wat stappen achteruit en kijken opnieuw. Eigenlijk zou je dit werk heel ingetogen kunnen noemen. En dat voor 2,1 miljoen euro.

Le Christ et la Madeleine

in het Fischerhuis, Ede

Uit dit document - met voornamelijk spreektaal - mag uitsluitend worden gepubliceerd na voorafgaande schriftelijke toestemming van de deelnemers, vertegenwoordigd door Simonis&Buunk Kh.BV - Frank Buunk. Gelieve te publiceren kopij eerst te mailen naar frank@simonis.nl – telefoon 06 55 76 3353.